

Hvornår er små virksomheder små?

Af Anne Katrine Bach Jensen, Jesper Moltrup-Nielsen og Peter Bøegh Nielsen

99 pct. af alle danske virksomheder inden for de private byerhverv kan karakteriseres som små og mellemstore virksomheder – de såkaldte SMV'er. Erhvervspolitikken har et særligt fokus på denne gruppe af virksomheder, da de betragtes som en vigtig kilde til økonomisk vækst og jobskabelse i Danmark, blandt andet gennem eksport.

Små og mellemstore virksomheder er statistisk defineret ved at have færre end 250 fuldtidsansatte. Men måske burde andre faktorer også spille ind ved identifikation af "reelle" små og mellemstore virksomheder? Hvis en virksomhed indgår i en koncern, har den ofte bedre adgang til finansiering, forskning, specialistviden eller eksportmarkeder.

I denne analyse undersøges SMV'ernes koncernrelation, for på den baggrund at analysere om de tilsyneladende små og mellemstore virksomheder i virkeligheden også er små og mellemstore.

Analysens hovedkonklusioner:

- 75 pct. af de danske SMV'er er uafhængige i den forstand, at de ikke indgår i en koncernrelation med én eller flere andre virksomheder i Danmark. De uafhængige SMV'ere står for en tredjedel af den samlede beskæftigelse blandt SMV'erne.
- Koncerntilknyttede SMV'er, inklusiv de udenlandsk ejede, er mere internationalt orienterede, idet de står for 88 pct. af den samlede vareeksport fra SMV'er i industrien.
- 723 SMV'er indgår i koncerner med 250 eller flere fuldtidsansatte. Dette svarer til ca. 2 pct. af samtlige SMV'er. Til gengæld står disse virksomheder for næsten halvdelen af den samlede vareeksport fra SMV'er i industrien.
- Der er en betydelig økonomisk aktivitet og især eksport, som ikke nødvendigvis burde kategoriseres som en del af SMV'ernes aktivitet eller eksport, da en gruppe af disse virksomheder reelt ikke er små virksomheder, men knyttet til store koncerner med mulighed for at nyde stordriftsfordele i form af lettere adgang til finansiering, viden og eksportmarkeder.

Små og mellemstore virksomheder

Næsten 212.000 små og mellemstore virksomheder

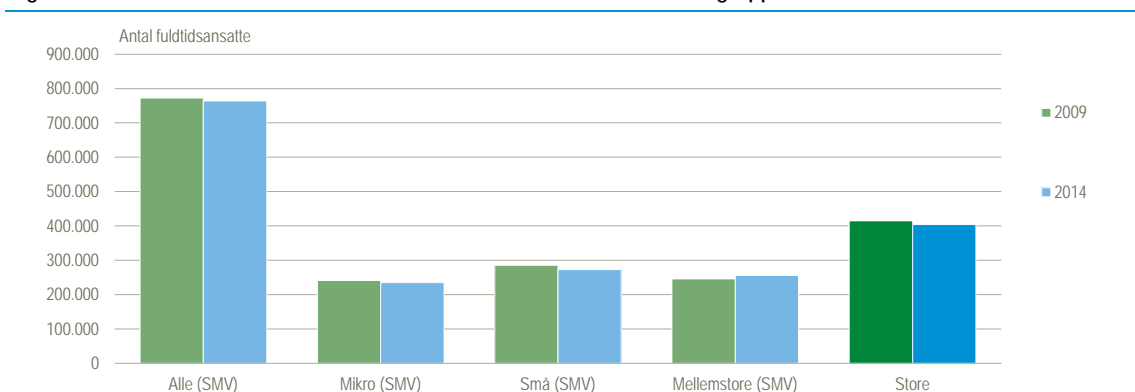
I 2014 var der i alt 212.300 private virksomheder inden for de såkaldte ikke-finansielle markeds-mæssige byerhverv i Danmark, som beskæftigede i alt lidt under 1,2 mio. fuldtidsansatte.

Godt 211.800 (over 99 pct.) af virksomhederne var små og mellemstore virksomheder (SMV'er), se boks 1 for definition, som tilsammen beskæftigede 764.000 fuldtidsansatte svarende til 65 pct. af den samlede fuldtidsbeskæftigelse i byerhvervene. Til sammenligning var der i 2014 kun 449 store virksomheder, som tilsammen beskæftigede 404.000 fuldtidsansatte, hvilket svarer til 35 pct. af den samlede fuldtidsbeskæftigelse, jf. figur 1.

Ser man på den gennemsnitlige virksomhedsstørrelse, så beskæftigede SMV'erne 3,6 fuldtidsansatte pr. virksomhed, mens de store virksomheder beskæftigede godt 900 fuldtidsansatte pr. virksomhed i 2014.

I perioden 2009 til 2014¹ var der et samlet fald i beskæftigelsen på godt 20.000 årsværk i de private byerhverv² i Danmark. Heraf kunne 43 pct. henføres til et fald inden for SMV'erne. Inden for SMV'erne var faldet relativt størst blandt de små virksomheder med mellem 10 og 49 ansatte (4,1 pct.), jf. figur 1.

Figur 1 Danske virksomheders fuldtidsansatte fordelt efter størrelsesgrupper

SMV'er beskrives ofte som en afgørende drivkraft til økonomisk vækst og jobskabelse, hvorfor netop denne gruppe er i fokus i analyser af den danske erhvervsstruktur. Endvidere vurderes SMV'erne at besidde et stort og uudnyttet eksportpotentiale, som er tæt forbundet med en mulig jobskabelse.³ Det ses bl.a. ved, at Eksportrådet har en eksplicit forpligtigelse til at realisere eksportpotentialet i SMV'erne og har iværksat en række tiltag for at fremme disse virksomheders internationalisering.⁴

Boks 1. Definitioner af små og mellemstore virksomheder

Der opereres med forskellige definitioner på SMV'er afhængigt af sammenhængen. Her er gengivet de vigtigste:

Officiel statistik

Danmarks Statistik definerer små og mellemstore virksomheder, som virksomheder med op til 249 fuldtidsansatte. Den samme definition anvendes af Eurostat og de andre europæiske statistikkontorer. Årsagen er, at der hidtil ikke har været muligt at etablere et datagrundlag indeholdende såvel informationer om beskæftigelse som omsætning, balancesum eller koncernrelationer for samtlige virksomheder til brug for en løbende statistikproduktion.

¹ Databasen, som denne analyse bygger på, indeholder referenceårene fra 2009 til og med 2014.

² Private byerhverv omfatter samtlige ikke-finansielle markeds-mæssige erhverv. Dermed er de primære erhverv, dvs. landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri (DB07=01-03), ikke er medtaget, ligesom brancher inden for offentlig forvaltning o.lign. (bl.a. DB07 = 84-91) ikke er omfattet.

³ Det handler om arbejdspladser, Eksportrådets politik for små og mellemstore virksomheder, Udenrigsministeriet, Eksportrådet, januar 2014.

⁴ Regeringens strategi for eksportfremme og økonomisk diplomati. Mere handel. Nye job, Regeringen maj 2014.

Mikrovirksomheder = 0-9 årsværk, små virksomheder = 10-49 årsværk, mellemstore virksomheder = 50-249 årsværk, store virksomheder = 250+ årsværk.

Årsregnskabsloven

Årsregnskabsloven definerer små og mellemstore virksomheder efter følgende faktorer, jf. Årsregnskabslovens § 7, stk. 1 og 2: Mellemstore kan have op til 250 medarbejdere, balancesum på 143 mio. kr. og nettoomsætning på 286 mio. kr. Små kan have op til 50 ansatte, balancesum på 36 mio. kr. og en nettoomsætning på 72 mio. kr.

Europa Kommissionen

Europa Kommissionen definerer små og mellemstore virksomheder efter følgende faktorer, jf. Kommissionens henstilling af 6. maj 2003 om definitionen af mikrovirksomheder, små- og mellemstore virksomheder: Mellemstore kan have op til 250 medarbejdere, balancesum på max 43 mio. euro og nettoomsætning på max 50 mio. euro. Små kan have op til 50 ansatte, balancesum på max 10 mio. euro og en nettoomsætning på max 10 mio. euro.

75 pct. af SMV'erne er uafhængige

I Danmark udgør SMV'erne som nævnt over 99 pct. af alle virksomheder inden for de private byerhverv, hvis de alene defineres ud fra antal årsværk. Men skal de virksomheder, der beskæftiger færre end 250 ansatte, men opererer fx som en særlig eksportenhed for en stor multinational koncern, også henføres til denne kategori?

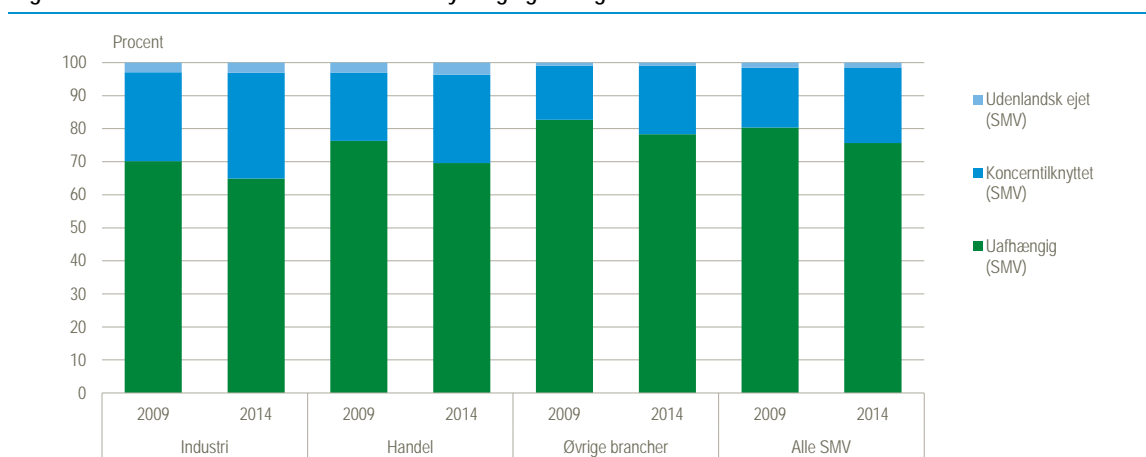
I denne analyse har vi valgt at fokusere på SMV'er set i forhold til både deres størrelse og deres eventuelle tilknytning til andre virksomheder i en koncernrelation i Danmark⁵. I den forbindelse inddeles SMV'erne i tre hovedgrupper:

- Virksomheder, der er uafhængige.
- Virksomheder tilknyttet én eller flere andre virksomheder i en koncernstruktur i Danmark.
- Udenlandsk ejede virksomheder.

Sidstnævnte er udskilt som en særlig gruppe, da datamaterialet ikke indeholder information om de multinationale koncerners samlede størrelse, jf. boks 2.

75 pct. af SMV'erne (160.236 virksomheder) er uafhængige virksomheder, men andelen er faldet 5 procentpoint fra 2009 til 2014, jf. figur 2.

Figur 2 SMV'er fordelt efter koncerntilknytning og udvalgte brancher

Der var i 2014 relativt flest afhængige SMV'er inden for industrien (32 pct.), mens andelen indenfor handel lå på godt 27 pct. Tæller man de udenlandsk ejede virksomheder med i gruppen af koncerntilknyttede virksomheder, ender andelen på 35 pct. for industrien, mens denne gruppe udgjorde 30 pct. af alle SMV'er inden for handel, jf. figur 2.

⁵ Se bilag vedr. etablering af datagrundlag

Dette forhold kan hænge sammen med, at industrivirksomheder generelt er mere internationalt orienteret end servicevirksomheder, og derfor i højere grad opretter selvstændige handelselskaber. Ligeledes har mange (ikke-digitaliserede) serviceydelser karakter af et produkt til umiddelbart forbrug og dermed ofte vil kræve etablering af datterselskaber på de pågældende markeder nær kunden.

Boks 2. Virksomheders koncernrelation

Virksomhederne er inddelt i tre hovedgrupper efter, om de indgår i en relation til én eller flere andre virksomheder. I analysen skelnes mellem uafhængige og koncerntilknyttede virksomheder samt udenlandsk ejede virksomheder: Herudover opdeles de koncerntilknyttede SMV'er yderligere på deres koncernstørrelse og benævnes herefter som koncern (SMV) eller koncern (stor).

En uafhængig virksomhed defineres som en virksomhed, der ikke er en del af en koncern i Danmark. Såfremt et dansk moderselskab udelukkende har datterselskaber i udlandet, vil det optræde som en uafhængig virksomhed i denne analyse.

En koncerntilknyttet virksomhed defineres som en virksomhed, der er en del af en koncern i Danmark, enten som datterselskab eller moderselskab. Denne tilknytning defineres som de tilfælde, hvor virksomheden har kontrollerende indflydelse over en eller flere virksomheder, dvs. ejer flere end 50 pct. af aktierne/stemmerne i andre virksomheder, eller hvor andre virksomheder har kontrollerende indflydelse over virksomheden.

Udenlandsk ejet virksomhed. Datamaterialet indeholder information om ejerskabsrelationer til virksomheder i udlandet, dvs. om virksomheden er udenlandsk ejet. Men da datamaterialet ikke indeholder information om den udenlandske koncerns globale størrelse, er de udenlandsk ejede virksomheder i Danmark udskilt i en særlig gruppe.

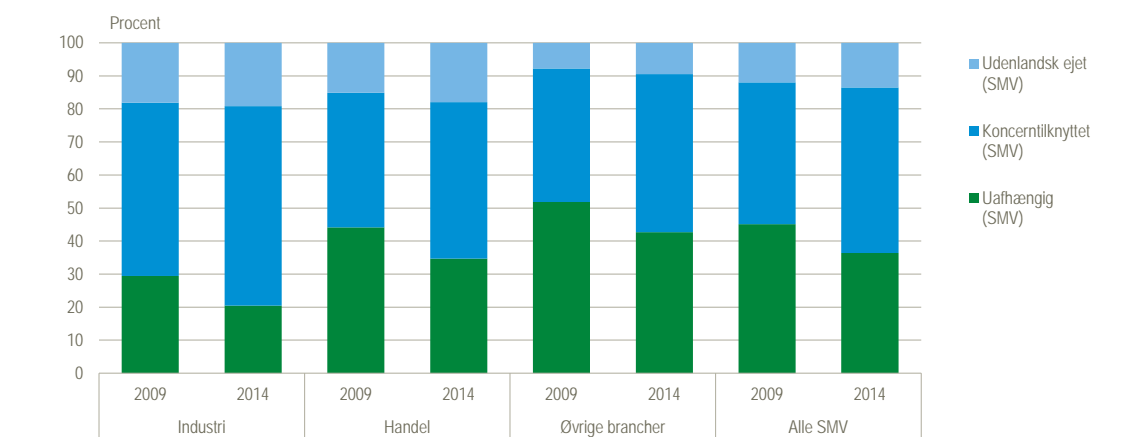
Koncern (SMV). Dette udtryk benyttes til beskrivelse af gruppen af koncerntilknyttede SMV'er, som har mindre end 250 fuldtidsansatte, når de opgøres på den samlede koncerns fuldtidsbeskæftigelse (koncernstørrelsen).

Koncern (stor). Dette udtryk benyttes til beskrivelse af gruppen af koncerntilknyttede SMV'er, som har 250 eller flere fuldtidsansatte, når de opgøres på den samlede koncerns fuldtidsbeskæftigelse (koncernstørrelsen).

Ser man på de tre grupperes beskæftigelsesmæssige og økonomiske betydning, så ændres det traditionelle billede af SMV'ernes betydning for Danmarks økonomi markant. De koncerntilknyttede, inklusiv de udenlandsk ejede, SMV'er står for næsten to tredjedele af beskæftigelsen i gruppen af SMV'er i 2014 – en andel der er vokset fra 55 pct. i 2009, jf. figur 3.

De koncerntilknyttede SMV'er dominerer især inden for industrien, hvor de står for over 60 pct. af den samlede beskæftigelse i 2014, jf. figur 3. Inkluderer man de udenlandsk ejede SMV'er, ender andelen på 80 pct. af industriens samlede beskæftigelse i 2014.

Figur 3 Fuldtidsansatte i SMV'er fordelt efter koncerntilknytning og udvalgte brancher

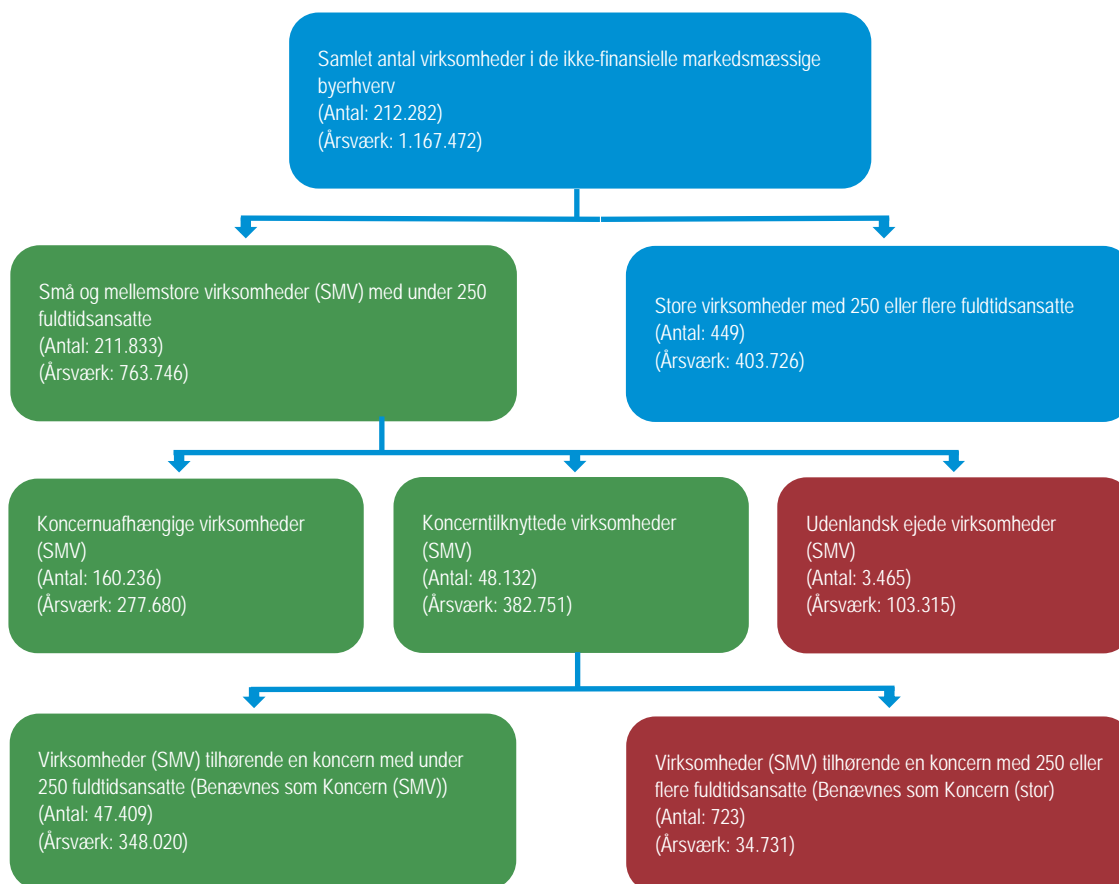

723 SMV'er indgår i store koncerner

Hvorvidt de koncernafhængige SMV'ere burde karakteriseres som reelle SMV'ere, kan yderligere nuanceres ved at tage koncernens størrelse i betragtning.

De koncerntilknyttede SMV'ere er i næste fase yderligere underopdelt i de virksomheder, der er knyttet til store (med en samlet beskæftigelse på 250 eller flere fuldtidsansatte i koncernen) hhv. små koncerner ("SMV-koncerner" med under 250 ansatte).

Figur 4 Oversigt over de analyserede grupper af virksomheder

Blandt de 48.132 SMV'er, som i 2014 var koncerntilknyttede, indgik 723 af dem i store koncerner. Herudover var 3.465 virksomheder udenlandsk ejede, og disse formodes at indgå i større multinationale koncerner med flere end 250 fuldtidsansatte og vil efterfølgende blive analyseret sammen med de SMV'er, der tilhører store koncerner.

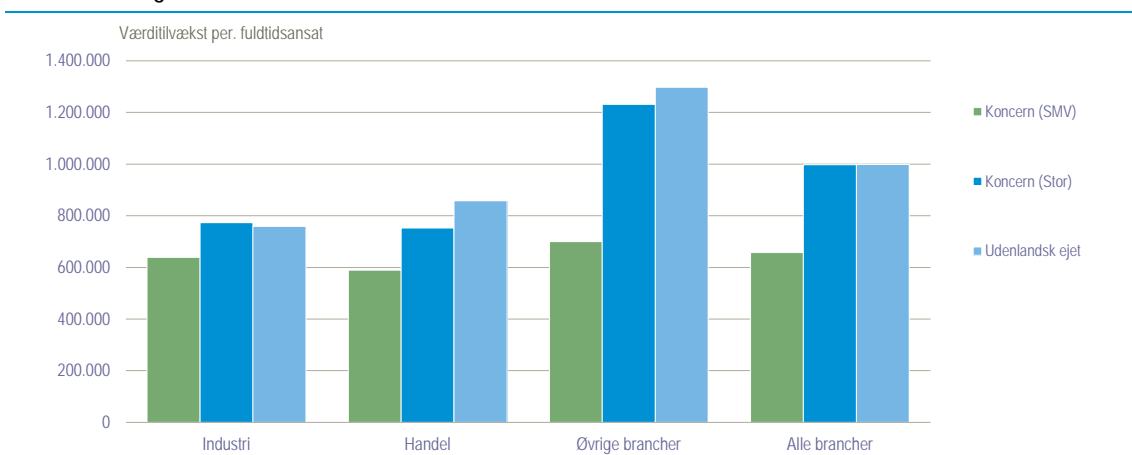
Disse koncerntilknyttede SMV'er kan med fordel udskilles og behandles som en særskilt gruppe i analyser af SMV'ers performance grundet deres potentielt lettere adgang til kapital, eksportmarkeder, viden og/eller teknologi. De 723 koncerntilknyttede og de 3.465 udenlandsk ejede SMV'er beskæftigede i gennemsnit 33 fuldtidsansatte pr. virksomhed og stod for 62 pct. af det samlede værditilvækst blandt alle SMV'er i 2014.

Koncerntilknyttede SMV'er skaber mere værditilvækst

De koncerntilknyttede SMV'er har generelt en højere værditilvækst pr. fuldtidsansat medarbejder end de uafhængige SMV'er. Kigger man på koncerntilknyttede SMV'er, som indgår i store koncerner (koncern stor), er de kendetegnet ved at have en betydeligt højere produktivitet pr. fuldtidsansat – både i forhold til SMV'erne generelt, men også i forhold til de SMV'er, der indgår i små koncerner (koncern SMV).

Således genererer afhængige SMV'er, som indgår i store koncerner næsten 1 mio. kr. i værditilvækst pr. fuldtidsansat, mens afhængige SMV'er, som indgår i små og mellemstore koncerner, genererer 658.000 kr. i værditilvækst pr. fuldtidsansat, jf. figur 5.

Figur 5 Gennemsnitlig værditilvækst pr. fuldtidsansat i koncerntilknyttede SMV'er fordelt efter udvalgte brancher og koncernstørrelse. 2014

Som nævnt ovenfor, så er der i erhvervspolitikken traditionelt et fokus på SMV'erne, men i lyset af ovennævnte analyse kan man konstatere, at der er betydelige forskelle i betydningen af de to typer af SMV'er og deres produktivitet. Konklusionen er, at SMV'erne med fordel kan behandles som en heterogen gruppe, hvor der tages hensyn til de opstillede kriterier for forskellige typer af SMV'er.

Over 3.700 SMV'er inden for industrien er eksportvirksomheder

Virksomheder, der konkurrerer på de internationale markeder, vurderes ofte som værende mere produktive end de, der alene satser på hjemmemarkedet.⁶ På samme vis måles der ofte en væsentlig forskel i performance mellem virksomheder, der eksporterer, og virksomheder, der ikke eksporterer.⁷

I det følgende undersøges mulige forskelle mellem de forskellige typer af SMV'er. Grundet datamaterialet er det kun muligt at lave en analyse af SMV'er, der har vareeksport. Derfor er analysen afgrænset til udelukkende at undersøge SMV'er i industrien. Analysen medtager kun de virksomheder, der kan betragtes som reelle eksportvirksomheder, jf. nedenfor i boks 3.

Boks 3. Definition og afgrænsning af eksportvirksomheder

Eksportvirksomheder er i denne analyse defineret som markedsmæssige virksomheder inden for ikke-finansielle byerhverv med en årlig eksport af varer, der udgør mindst 37.500 kroner og beløber sig til mindst 5 pct. af virksomhedens omsætning i året. Vareeksporten fra de virksomheder, der ikke opfylder disse betingelser, udgør 2-3 pct. af den samlede vareeksport.

Definitionen af eksportvirksomheder tager bl.a. udgangspunkt i Eurostats anbefalede grænseværdi (kr. 37.500) for, hvornår en virksomhed regnes som reelt eksporterende. Begrundelsen for at anvende en sådan grænseværdi er, at man i analysen ønsker at få en ren gruppe af virksomheder, der reelt er internationalt orienterede og udfører eksport af et omfang, der har betydning for virksomhedens karakter.

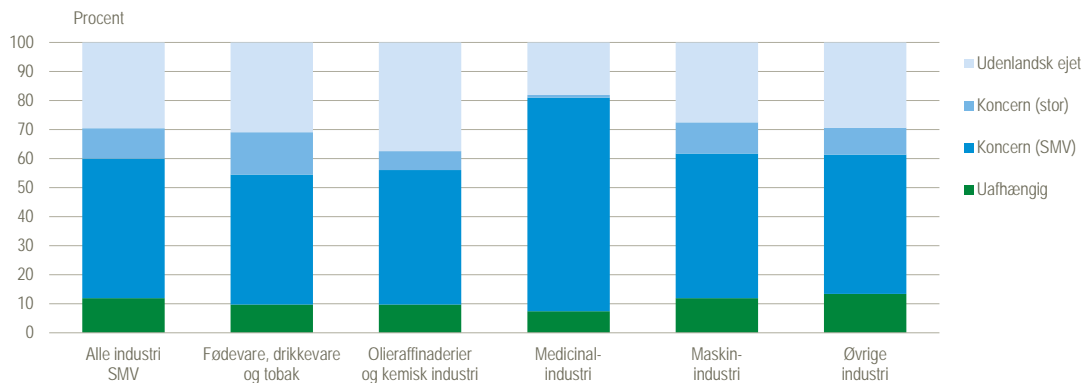
Der var godt 15.000 SMV'er inden for industrien i Danmark i 2014. Heraf havde 3.700 (svarende til 25 pct.) status som eksportør ifølge ovennævnte definition. SMV'erne stod for 32 pct. af den samlede vareeksport på 345 mia. kr. fra industrivirksomheder i 2014.

⁶ Wagner, Joachim, Exports and productivity: a survey of the evidence from firm-level data. *The World Economy* (2007) 30.1: 60-82.

⁷ M. Melitz, "The impact of trade on Intra-Industry Reallocations and Aggregate Industry Productivity", *Econometrica* 71(6), 2003 and Helpman, E et al., "Export versus FDI with Heterogeneous Firms", *The American Economic Review* 94(1), 2004.

De SMV'er, som indgår i en koncern inklusiv de udenlandsk ejede, har en markant større direkte eksport end de uafhængige SMV'er, idet de står for 88 pct. af den samlede eksport af varer fra SMV'er inden for industrien. Dette mønster går igen på tværs af industriens branche-grupper, hvor koncerntilknyttede eksporterende SMV'er klart dominerer, når det gælder vareeksporten, jf. figur 6.

Figur 6 Samlet vareeksport fra SMV'er fordelt efter koncerntilknytning og udvalgte industribrancher. 2014

Opdeles de koncerntilknyttede SMV'ers (inklusive de udenlandsk ejede) vareeksport i relation til koncerntørrelsen, så er 73 pct. af de 571 SMV'er i industrien, der tilhører store koncerner, også direkte eksportører. Disse SMV'er står for en eksport på 44,6 mia. kr. svarende til 40 pct. af alle SMV'ers eksport indenfor industrien i 2014.

Bilag. Information om kilder og metoder mv.

Analysen anvender resultaterne fra et europæisk projekt med deltagelse af statistikkontorerne fra ni europæiske lande. Projektets formål var at oprette skræddersyede nationale databaser med et harmoniseret indhold til brug for sammenkobling af forskellige datakilder.

Denne sammenkobling af forskellige datakilder har banet vejen for komparative analyser af eksportvirksomheders hhv. SMV'ers heterogenitet på udvalgte indikatorer samt virksomheders overlevelse og vækst⁸. Danmarks Statistik har koordineret det europæiske projekt.

Der tages i analysen udgangspunkt i den danske database, hvor datakilderne vedrørende danske virksomheders struktur samt danske virksomheders udenrigshandel indgår. Endvidere anvendes registeret vedrørende koncerner til at identificere virksomhedernes mulige koncerntilknytning.

Koblingen på mikro-niveau er ikke altid lige til. Udfordringerne relaterer sig især til virksomheder, der indgår i en koncernstruktur, og til "flytningen" af udenrigshandels-data fra SE-nummer (momsnummer) til CVR-nummer. Vi har i videst muligt omfang tacklet disse udfordringer i analysens grunddatasæt, og "match"-kvaliteten vurderes at være høj.

Data benyttet i denne analyse er afgrænset til ikke-finansielle markedsmæssige byerhverv. Afgrænsningen indebærer dels, at offentlige ikke-markedsmæssige aktiviteter ikke indgår, dels at landbrug, råstofindvinding samt vand- og energiforsyning og finansielle virksomheder heller ikke indgår.

⁸ Se http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Micro_data_linking_in_business_statistics